

Økonomi, natur eller samfunn?

Ove Jakobsen,
professor

Økonomien er truet av en omfattende global finanskrise, økosystemene rystes av en tiltakende klimakrise mens det globale samfunnet står overfor en dramatisk fattigdomskrise. Hvilke virkemidler vi anbefaler for å redusere de mest alvorlige symptomene avhenger blant annet av politisk og vitenskapelig tilnærming. I denne kronikken belyser jeg utfordringene gjennom økonomiforståelsen til fire økonomer som har vært sentrale i utviklingen av moderne økologisk økonomi.

Den engelske økonomen Kenneth Boulding (1910-1993) gjorde en viktig oppdagelse da han fant ut at jakten på løsninger innenfor økonomi alltid førte inn i andre fagområder. Han argumenterte for at økonomi må inkludere kunnskap fra en rekke fagområder for å oppdage og forstå det dynamiske samspillet mellom økonomi, natur og samfunn. Konsekvensen ble at han tidlig benyttet økologiske begreper og modeller for å forklare og forstå økonomisk teori og praksis. Ved å integrere sosiale, biologiske og fysiske dimensjoner i økonomien kom Boulding blant annet fram til at økonomisk vekst ikke var forenlig med målsettingen om livskraftig samfunn til beste for menneske og samfunn.

Selv om Boulding var mest opptatt av de dypereliggende problemene i økonomien mente han at oppmerksomhet rettet mot dagsaktuelle krisesyntomer var viktig for å mo-

tivere til endring. Den viktigste endringen består i å gå over fra en atomisert konkurransebasert økonomi (alles kamp mot alle) til en økonomi der markedsaktørene inngår i integrerte samarbeidende nettverk. Et viktig poeng er at humanistiske verdier har bedre utviklingsmuligheter innenfor desentraliserte, samarbeidende nettverk enn innenfor globalisert konkurranseøkonomi..

Den tyske økonomen Schumacher (1911-1977) begynte tidlig å stille kritiske spørsmål ved vestlig økonomis ensidige vektlegging av materiell vekst, effektivitet og lønnsomhet. Schumacher var særlig opptatt av den økende konflikten mellom økonomisk vekst og økosystemenes naturgitte begrensning-

Løsningen på dagens utfordringer krever mer enn symptomdempende medisin.

er. Schumachers løsninger, som blant annet var basert på økt utnyttelse av lokale ressurser gjennom småskalaproduksjon er i dag satt ut i livet i mange fattige land (mikrokreditt). I de senere år har også den rike del verden begynt å gjøre forsøk basert på Schumachers tanker og ideer. I tillegg til at miljøgevinsten ved å redusere behovet for transport er av stor betydning, har oppblomstringen av lokale arbeidsplasser bidratt til å styrke den kulturelle livskraften i mange regioner.

Den rumenske økonomen Georgescu-Roegen (1906-1994) argumenterte for at markeder, på samme måte som økosystemer må forstås som deler av «the-web-of-life». Dersom økonomi studeres atskilt fra sosiale

og økologiske sammenhenger og kunnskapen bare uttrykkes gjennom matematiske modeller med generell gyldighet blir økonomien abstrakt og livsfjern. Han argumenterte for at økonomisk praksis bør tilpasses regionale betingelser fordi det dermed blir lettere å oppdage og oppleve hvordan økonomiske prosesser direkte og indirekte påvirker og påvirkes av individer, samfunn og miljø.

Dersom økonomisk teori og praksis overser denne sammenhengen kan det oppstå alvorlige problemer, ikke bare innenfor økonomien men også innenfor natur og samfunn (jfr. finans-, miljø- og fattigdomskrise). Georgescu-Roegen mente at økonomi var et virkemiddel til å skape mest mulig livsglede («enjoyment of life»), ikke et mål i seg selv. Alt som bidrar til å skape livsglede har «økonomisk» verdi selv om den ikke kvantifiseres gjennom markedspriser.

I overensstemmelse med denne tankegangen argumenterte den norske økonomen Holbæk-Hanssen (1917-1991) for at også globale utfordringer kan håndteres gjennom integrerte lokale og regionale nettverk der kreativ tenkning forenes med praktisk eksperimentering. Gjennom nettverksamarbeidet åpnes det for et pluralistisk verdisyn som overskrider økonomiens endimensjonale monetære målestokk.

Ut fra denne argumentasjonen følger det at løsningen på dagens utfordringer krever mer enn symptomdempende medisin, det kreves grunnleggende endringer i økonomisk teori og praksis.

■ **Om forfatteren:** Ove Jakobsen er professor ved Senter for økologisk økonomi og etikk ved Handelshøgskolen i Bodø.